

**การถอดบทเรียนศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ ในสถาบันการศึกษาพยาบาล:
ศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น***
**Lesson learned from Child Development Demonstration
Center Model: Faculty of Nursing, Khon Kaen University**

บทความวิจัย
วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ
Journal of Nursing Science & Health
ปีที่ 34 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) 2554
Volume 34 No.4 (October-December) 2011

สุพรรณิ สุ่มเล็ก พย.ด. พยาบาลศาสตร์** จันทนา ตั้งจรวงศ์ชัย ปส.ด.(การพยาบาล)***
นิลาวรรณ อันทะปรีดา ปส.ด (การพยาบาล)**** เกื้อพันธ์ กลั่นการค้า ปส.ด (การพยาบาล)*****
Supannee Sumlek. DN.S (Nursing Science)** Jintana Tangvoraphonkchai Ph.D (Nursing)***
Nilawan Chantapeeda Ph.D. (Nursing)**** Keawpun Kangandee Ph.D (Nursing)*****

บทคัดย่อ

การถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการถอดบทเรียนศูนย์เด็กเล็กต้นแบบของสถาบันการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย โดยการทบทวนและสังเคราะห์ประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์ฯ 2 คน นักวิชาการ 2 คน พยาบาล 1 คน ครูพี่เลี้ยง 28 คน แม่ครัว 1 คน ผู้ปกครองเด็ก 11 คน และนักศึกษา 10 คน สะท้อนภาพปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าความถี่ ร้อยละและข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

การดำเนินงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ด้านปัจจัยนำเข้า คณะฯ มีนโยบายและแผนงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเด็กอย่างชัดเจน การบริหารจัดการขึ้นตรงกับคณบดี ผู้บริหารและบุคลากรมีประสบการณ์การดูแลเด็ก ด้านกระบวนการ ศูนย์ฯ มีเครื่องมือและแนวปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพเด็กอย่างเป็นรูปธรรม มีการพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมและประเมินคุณภาพจากภายในและภายนอก รวมทั้งการบูรณาการเรียนการสอนในการดำเนินงาน ตลอดจนดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลงานวิจัยมาพัฒนางาน สิ่งสำคัญยิ่งคือความร่วมมือร่วมใจของทีมงาน ด้านผลลัพธ์ พบว่าเด็กได้รับการสร้างเสริมสุขภาพตามหลักวิชาการ มีชุดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเด็กตามพัฒนาการ เป็นแหล่งเรียนรู้การสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย มีโครงการวิจัยเกิดขึ้นในศูนย์ฯ ผู้ปกครองไว้วางใจและให้การยอมรับด้านการดูแลสุขภาพเด็ก

การถอดบทเรียนสะท้อนถึงความสำเร็จของทีมบริหารงานของศูนย์ฯ และบุคลากรผู้ปฏิบัติ ในการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย นำสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายการเป็นศูนย์เรียนรู้และผู้นำเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพให้กับศูนย์เด็กเล็กอื่นในชุมชนและสังคม

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน ศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก สถาบันการศึกษาพยาบาล

* กุณสนับสนุนการวิจัยจาก พย.สสส.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** รองศาสตราจารย์ และกรรมการบริหารศูนย์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนวัยแรงงาน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

The lesson learned of the Child Development Demonstrations centre, Faculty of Nursing, Khon Kaen University was a part of the study regarding the lesson learned of a childcare centre under the supervision of the nursing academic institutions in Thailand. The study is conducted by reviewing and analyzing the previous working experiences in the childcare centre. The information providers in the study include 2 executive members, 2 professors, 1 nurse, 28 nannies, 1 chef, 11 parents and 10 students. The study reflects the input factors, process and outcomes. The data were collected by both quantitative and qualitative methods. Frequency and percentage are employed in quantitative analysis. Qualitative analysis is performed by content analysis.

The successful operations, input factor included the explicit health promotion policies and supporting plan developed by the faculty; line of organization is direct under the dean; the executive members, and experienced staffs. For the process, the childcare centre has tools concrete practice guidelines of child's health promotion; The system of improving the efficiency of the nannies; the quality control from both within the organization and from outside: the integration of learning and teaching; the consistent conduction of research and use. Results from those research to improve the work of the childcare centre, and prominence the cooperation and participation of all the staffs. The outcomes are indicated by the children at the childcare centre receives health promotion based on the theory; The module of child's development, the source of learning about child health promotion; the continuity of research project within the centre; and the parents trust and accept about child health care.

The lesson learned reflects the achievement of the executive board and staffs at the childcare centre in terms of health promotion in young children. The achievement leads to a submission of the childcare centre as a learning centre and the network leader in health promotion for the other childcare centre in communities and society.

keywords: lesson learned, child development demonstrative Center, nursing academic institution

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในช่วงปฐมวัยระยะแรกเกิด-5 ปี มีความสำคัญ เนื่องจากวัยนี้เป็นระยะสำคัญของชีวิต เพราะเป็นวัยรากฐานการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา^{1,2} โดยเฉพาะด้านสมอง³ ซึ่งเซลล์สมองจะมีการสร้างจุดเชื่อมต่อและเส้นใยประสาทมากที่สุดในเด็กแรกเกิด - 3 ปี⁴ การดูแลให้ได้รับอาหารที่มีประโยชน์ ดูแลด้านความสะอาด การได้รับวัคซีน การถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตและพฤติกรรมด้านต่างๆ ให้เด็กในวัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การชดเชยเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้ผลไม่เท่ากับการเลี้ยงดูในช่วงปฐมวัย

สถิติเหมาะสมสุพรรณ และคณะ⁵ ศึกษาการเจริญเติบโตของเด็กไทย พบว่า ภาวะโภชนาการจากการเทียบ

น้ำหนักตามอายุ พบว่าน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์ร้อยละ 7.1 น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 6.9 ด้านการประเมินส่วนสูงตามเกณฑ์อายุพบว่า เตี้ยร้อยละ 8.7 ค่อนข้างเตี้ยร้อยละ 9.8 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 2.7 และถ้าประเมินภาวะโภชนาการน้ำหนักตามส่วนสูง พบว่ามีภาวะอ้วนร้อยละ 6.8 ผอมร้อยละ 5.1 ปัจจุบันภาวะอ้วนเป็นปัญหากระทบต่อสุขภาพเด็กมาก จึงควรเริ่มต้นป้องกันภาวะอ้วนตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะช่วงอายุ 3-5 ปี ซึ่งเป็นวัยหล่อหลอมพฤติกรรมการใช้ชีวิตเด็ก⁶ และจากการสำรวจภาวะพัฒนาการของเด็กปฐมวัยประเทศไทย พ.ศ.2546 และ 2550 ของสำนักส่งเสริมสุขภาพโดยใช้แบบทดสอบเดนเวอร์ (Denver II) พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการรวมปกติทุกด้านร้อยละ 72.0 และ 67.7 ตามลำดับ สงสัยล่าช้าร้อยละ 28.0 และ 32.3 ตามลำดับ โดยพัฒนาการ

ที่ส่งสัยล่าช้าพบมากได้แก่ ด้านภาษา รองลงมาคือการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก พัฒนาการทางสังคมและการช่วยเหลือตนเอง และกล้ามเนื้อมัดใหญ่ พัฒนาการดังกล่าวเป็นพื้นฐานของสติปัญญา และสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก จากการพัฒนาที่ผ่านมาจะพบว่าเด็กไทยยังมีพัฒนาการที่ล่าช้าในหลายด้าน เนื่องจากขาดการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย รวมทั้งปัจจัยการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมยังไม่เหมาะสม จึงทำให้เป็นปัญหาที่สำคัญในระดับประเทศที่ต้องได้รับการดูแล

ปัจจุบันการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง โดยมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น⁷ บิดามารดาต้องออกทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัว จึงต้องส่งบุตรเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์ดูแลเด็ก^{8,9} ปัจจุบันสถานรับเลี้ยงเด็กทั่วประเทศมีจำนวนมาก โดยมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบดูแล และมีชื่อเรียกแตกต่างกัน กลุ่มแรกเป็นศูนย์เด็กที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่สองอยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ปกครองพิเศษ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงกลาโหม สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ¹⁰ ซึ่งศูนย์เด็กเล็กเหล่านี้พบว่ามีความแตกต่างกันด้านคุณภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย

กระทรวงสาธารณสุขเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย (พ.ศ.2549 – 2551) ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบริการทางการแพทย์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ยุทธศาสตร์พัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีประสิทธิภาพ 3) ยุทธศาสตร์พัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุด 4) ยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์และพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย 5) ยุทธศาสตร์การจัดการปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และตั้งเกณฑ์ศูนย์เด็กเล็กได้มาตรฐาน คือ ศูนย์เด็กเล็กที่

มีการระดมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกภาคส่วนในการส่งเสริม สนับสนุน ปัจจัยเอื้อและขจัดหรือลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความน่าอยู่ของศูนย์เด็กเล็ก เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ทางกาย จิต สังคม และสติปัญญา โดยได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย ได้รับการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ โดยประเมินผ่านเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่กรมอนามัย ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน หรือดี หรือดีมาก โดยในปีงบประมาณ 2550 กระทรวงสาธารณสุขได้ตั้งเป้าหมายให้ศูนย์เด็กเล็กในแต่ละตำบลต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานอย่างน้อย 1 แห่งต่อตำบล และพบว่าภาคกลางเป็นภาคที่มีสัดส่วนของตำบลที่มีศูนย์เด็กเล็กผ่านเกณฑ์อย่างน้อย 1 แห่งครบทุกตำบล ส่วนภาคใต้พบว่ามีสัดส่วนดังกล่าวน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามในภาพรวมทั้งประเทศยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ การประเมินการจัดระบบบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ.2550 ชีวอัตราส่วนผู้ดูแลต่อเด็กเฉลี่ยเท่ากับ 1 : 20 คน เป็นไปตามเกณฑ์ (เด็ก 3 ปีขึ้นไป จำนวนผู้ดูแลเด็ก 1 คนต่อเด็ก 20 – 25 คน) แต่ผู้ดูแลเด็กก็ต้องทำหน้าที่หลายด้าน เช่น แม่ครัว พนักงานทำความสะอาด ดูแลสถานที่ และทำหน้าที่ธุรการ ซึ่งเป็นภาระงานที่เพิ่มจากการดูแลเด็ก การศึกษายังพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 30 แห่งที่ศึกษา อุปกรณ์เครื่องเล่นค่อนข้างมีเพียงพอร้อยละ 40 แต่เครื่องเล่นอยู่ในสภาพที่ไม่ปลอดภัย ศูนย์เด็กเล็กยังคงต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพแม้จำนวนผู้ดูแลเด็กเพียงพอต่อจำนวนเด็กที่ดูแล¹¹

ศูนย์สถิติการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกในประเทศไทย ที่จัดให้มีการบริการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่อายุ 2 เดือน – 4 ปี มาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2525 เพื่อเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาทุกระดับในหลักสูตรปริญญาตรี โท และเอก รวมทั้งสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิจัยการส่งเสริมพัฒนาการ การส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม รวมทั้งเป็นศูนย์กลาง

ข้อมูลข่าวสารทางด้านการพัฒนาการและสุขภาพเด็กปฐมวัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉะนั้น เพื่อเป็นการพัฒนา งานสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสังเคราะห์และถอดบทเรียนศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ ในสถาบันการศึกษายาบา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยในระดับลึก และให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการปฏิบัติ การศึกษา การวิจัยเพื่อการพัฒนาสร้างเสริมสุขภาพให้ชัดเจน และการสร้างพลังภาคีเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานศูนย์ สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น โดยครอบคลุม

1.1 รูปแบบการบริหารจัดการ เช่น ความเป็นมา นโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ภารกิจ กลยุทธ์ ตัวบ่งชี้ แผนการดำเนินงาน

1.2 คุณสมบัติของผู้บริหารและผู้ดูแล เด็ก รวมทั้งจำนวนบุคลากร และสัดส่วนต่อเด็ก

1.3 แนวปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ ชุมติกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดกิจกรรมการสร้างเสริม สุขภาพเด็ก

1.4 การมีส่วนร่วมของบิดามารดา ครอบครัว ชุมชนและบุคลากรในวิชาชีพ

1.5 การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะ ผู้ดูแลเด็ก

1.6 เครื่องมือและวิธีการในการประเมิน ภาวะสุขภาพเด็ก และประเมินศูนย์

1.7 ภาวะสุขภาพของเด็กปฐมวัย

1.8 บทบาทของศูนย์ที่มีต่อการจัดการ ศึกษา การวิจัย และการบริการวิชาการของสถาบันการ ศึกษาพยาบาล

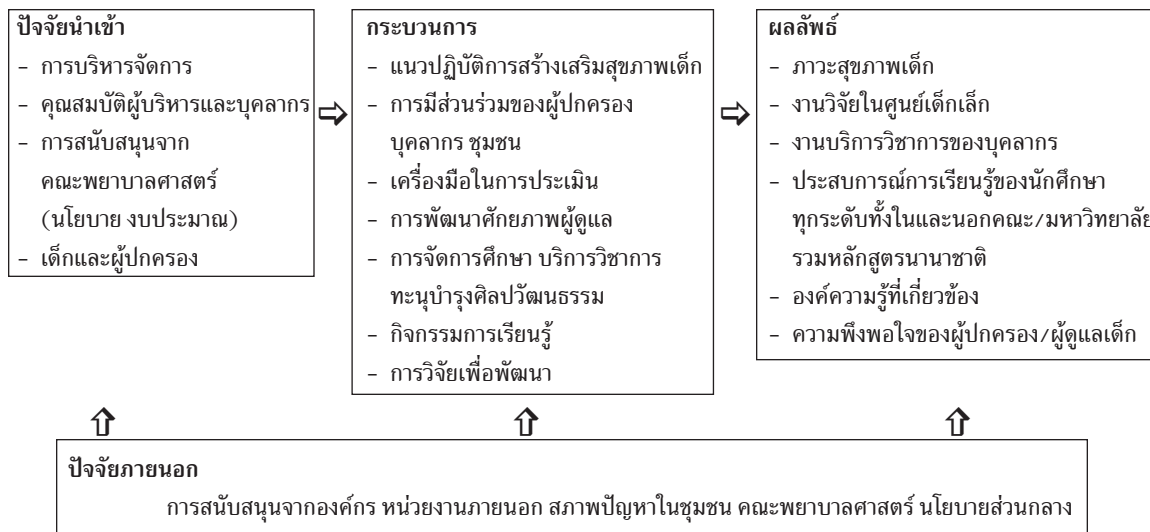
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย ในศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้เป็นการถอดบทเรียนศูนย์สาธิตการ พัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระหว่างเดือนมีนาคม 2553 – มีนาคม 2554

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบให้มีการถอดบท เรียน การจัดการความรู้ รวมทั้งการสังเคราะห์บท เรียน โดยถอดบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน โครงการทั้งระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลลัพธ์ (ดังรูปที่ 1) ซึ่งแนวคิดการถอดบทเรียน และ สังเคราะห์องค์ความรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้การสะท้อน กลับของสิ่งที่เกิดขึ้น นำมาสู่การได้บทเรียน (lesson learned) บทเรียนที่ได้จะถูกนำมาทบทวน ตรวจสอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นต้นทุนทาง ปัญญา และนำไปปรับใช้ เผยแพร่ให้บุคคลอื่นเรียนรู้ รวมทั้งประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่อไปอย่าง เป็นวงจร¹² การเรียนรู้ประโยชน์จากบทเรียนนี้สามารถ ช่วยในการดำเนินโครงการต่อไปให้บรรลุเป้าหมายเดิม และพัฒนาเป้าหมายใหม่ที่สูงกว่า เป็นการยกระดับการ เรียนรู้ (second-order learned)

รูปที่ 1: การถอดบทเรียนตามกรอบแนวคิดเชิงระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้การจัดการความรู้ในการถอดบทเรียน ศูนย์เด็กเล็กต้นแบบในสถาบันการศึกษาพยาบาล เขตภาคตะวันออก เฉียงเหนือ เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการ พยาบาล ครูพี่เลี้ยง แม่ครัว ผู้ปกครอง และนักศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง สุ่มจากประชากรข้างต้นได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร 2 คน พยาบาลวิชาชีพ 1 คน นักวิชาการ 2 คน ครูพี่เลี้ยง 28 คน แม่ครัว 1 คน ผู้ปกครอง 11 คน และนักศึกษา 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มสถาบันการศึกษาได้สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยนำตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ใช้ในการสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กต้นแบบในสถาบันการศึกษาพยาบาลมาใช้เป็นแนวทาง ประกอบด้วย

1.) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล รูปแบบการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างของศูนย์ฯ การพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะผู้ดูแลเด็ก แนวปฏิบัติในการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก การมีส่วนร่วมของบิดามารดา ครอบครัว ชุมชน และบุคลากรในวิชาชีพ บทบาทของศูนย์ฯ ต่อการจัดการศึกษาวิจัย และบริการวิชาการ เครื่องมือ และวิธีการประเมินศูนย์ฯ

2.) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง และบุคลากรพยาบาลของศูนย์ฯ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการสร้างเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์ฯ ในเรื่องการประเมินการเจริญเติบโต การส่งเสริมโภชนาการและการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก การนอนหลับพักผ่อน สุขอนามัยช่องปาก การขับถ่าย การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่พบบ่อยในเด็ก ความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุ การจัดการเมื่อพบเด็กเจ็บป่วย และการจัดการสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม

3.) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผู้ปกครองเด็กในศูนย์ฯ เป็นแนวคำถามนำและเจาะลึกในประเด็นย่อยแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1.) ท่านคิดว่าปัจจุบัน ศูนย์เด็กเล็กมีการบริการอะไรบ้าง
- 2.) ท่านคิดว่าโครงการศูนย์เด็กเล็กควรมีบริการอะไรอีกบ้าง
- 3.) ท่านคิดว่าบริการที่ได้รับมีจุดที่ควรพัฒนาอะไร
- 4.) ท่านคิดว่าผู้ดูแลเด็กควรมีคุณลักษณะอย่างไร
- 5.) ปัจจุบันผู้ดูแลเด็กที่ศูนย์เด็กเล็กเป็นอย่างไร ควรพัฒนาด้านใดบ้าง

6.) ท่านคิดว่าผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมกับศูนย์เด็กเล็กในด้านใดบ้าง และดำเนินการอย่างไร

4.) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของผู้ดูแลเด็กประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สภาพสมรส การศึกษา ประสบการณ์ในศูนย์เด็กเล็ก

ส่วนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะของผู้ดูแลเด็ก ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการส่งเสริมการเจริญเติบโตและการพัฒนาการ ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านบุคลิกภาพ การติดต่อสื่อสาร และการประสานงาน โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ เป็นประจำทุกวัน หรือปฏิบัติทุกครั้ง

ปฏิบัติบ่อย หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ เป็นส่วนใหญ่ หรือปฏิบัติ 3-4 วันต่อสัปดาห์

ปฏิบัติบางครั้ง หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ เป็นส่วนน้อย หรือปฏิบัติ 1-2 วันต่อสัปดาห์

ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ผู้ตอบไม่มีพฤติกรรมหรือไม่มีการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ เลย

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือ

1.) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหารตามโครงสร้าง/ผู้อำนวยการ/หัวหน้าศูนย์ฯ แนวคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มครูพี่เลี้ยง และบุคลากรของศูนย์เด็กฯ แนวคำถามการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผู้ปกครองเด็ก และแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะของผู้ดูแลเด็ก หาความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ และการส่งเสริมสุขภาพเด็ก นำมาปรับปรุงเพิ่มเติม แล้วนำแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะของผู้ดูแลเด็กไปหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ได้ค่ามากกว่า 0.8

2.) การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะของผู้ดูแลเด็กที่ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้กับครูพี่เลี้ยงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย และนำมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83

3. การดำเนินการวิจัย

ภายหลังได้รับเอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยจากสถาบันหลักของหัวหน้าชุดโครงการวิจัยแล้ว ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุมัติรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากคณะพยาบาลศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.) แนะนำตัวผู้วิจัย และทีมผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัย (นักศึกษาปริญญาโท สาขาการพยาบาลเด็ก) พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีการดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก กลุ่มผู้ดูแลเด็ก (พยาบาล ครู/พี่เลี้ยง แม่ครัว และคนงาน)

เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลพร้อมทั้งนัดวันเวลาที่จะดำเนินการเก็บข้อมูล

3.) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- กลุ่มผู้บริหารศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก
ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก
- กลุ่มผู้ดูแลเด็ก พยาบาล ครู/พี่เลี้ยง
แม่ครัว และคนงาน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก
- กลุ่มผู้บริการ ผู้ปกครอง ใช้การสนทนา
กลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก
- กลุ่มผู้ฝึกปฏิบัติงาน อาจารย์พยาบาล
และนักศึกษาพยาบาล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยการยืนยันความถูกต้องจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก นอกจากนี้ยังได้รับการยืนยันจากบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานต่าง ๆ ของศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2.) วิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของผู้ดูแลเด็กสำหรับผู้ดูแลเด็ก โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ

5. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การถอดบทเรียนศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ข้อมูลศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก แยกวิเคราะห์ในประเด็นหลัก 3 ประเด็น คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์

ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

1.) ผู้บริหารศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก จำนวน 2 คน เพศหญิง การศึกษาระดับปริญญาเอก และปริญญาโท

2.) นักวิชาการศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก จำนวน 2 คน เพศหญิง การศึกษาระดับปริญญาโท (สาขาจิตวิทยาปฐมวัย) ประสบการณ์ปฏิบัติงานในศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก 19 ปี และการศึกษาระดับปริญญาตรี (สาขานิติศาสตร์) ประสบการณ์ปฏิบัติงานในศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก 8 ปี

3.) พยาบาลประจำศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก จำนวน 1 คน เพศหญิง การศึกษาระดับปริญญาโท (สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์) ประสบการณ์ปฏิบัติงานในศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก 10 ปี

4.) ครูพี่เลี้ยงเด็กที่ปฏิบัติงานในศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก จำนวน 28 คน ทุกคนเป็นเพศหญิง อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 40 สถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 93.43 จบการศึกษาระดับ ปวช. และระดับปริญญาตรีมากที่สุด เท่ากับ ร้อยละ 32.14 ประสบการณ์ในการดูแลเด็กในศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก สูงสุด 11-15 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 28.57) ต่ำสุด 1-5 ปี 5 คน (ร้อยละ 17.86)

5.) แม่ครัวประจำศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก จำนวน 1 คน เป็นเพศหญิง การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประสบการณ์การทำงานในศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก 29 ปี

6.) ผู้ปกครองเด็กที่รับบริการในโครงการศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 11 คน เป็นเพศหญิง 10 คน เพศชาย 1 คน ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 30-40 ปี จำนวน 8 คน ผู้ปกครองทุกคนมีสถานภาพสมรสคู่ ระดับการศึกษาปริญญาตรี 7 คน ระยะเวลาที่บุตรเข้ารับบริการ 1 ปี มากสุด 8 คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลศูนย์สวัสดิการพัฒนาลูก

จากผลการถอดบทเรียนของศูนย์ฯ สะท้อนภาพสิ่งที่เกิดขึ้นตามกรอบแนวคิดเชิงระบบทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์นำสู่ผลการวิจัยและการอภิปรายผลเพื่อการพัฒนาการดูแลเด็กของศูนย์ฯ ดังนี้

1.) ปัจจัยนำเข้า

1.1) การบริหารจัดการศูนย์ฯ ทางศูนย์ฯ มีคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ ฝ่ายวิชาการ วิจัยบริการวิชาการและปฏิบัติ

การ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิด้านกุมารแพทย์ จิตแพทย์ พยาบาลและตัวแทนผู้ปกครองศูนย์ฯ โดยมีผู้ช่วยคณบดี ฝ่ายศูนย์ฯ สาคิตาทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ขึ้นตรงต่อคณบดี และทางศูนย์ฯ มีนโยบาย กลยุทธ์ ตัวบ่งชี้ ดัชนี การตรวจสอบและเกณฑ์ที่ชัดเจน ทำให้ศูนย์ฯ มีแนวทางการดำเนินงานอย่างมีระบบ กระชับ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ

1.2) คุณสมบัติผู้บริหารและบุคลากร ผู้บริหารของศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโทและเอก ปฏิบัติงานในสาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพเด็ก ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอน และนิเทศงานที่ศูนย์เด็กโดยตรง และมีประสบการณ์การดูแลเด็กมากกว่า 15 ปีขึ้นไปทุกคน สำหรับบุคลากรมีประสบการณ์การดูแลเด็กมากกว่า 20 ปี ได้รับการพัฒนาความรู้ การดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้และ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ภายใต้การกำกับดูแลจากพยาบาลและนักวิชาการ และสามารถส่งเสริมให้ข้อมูลกับผู้ปกครองได้อย่างดี

1.3) การสนับสนุนจากคณะพยาบาล ศาสตร์จากการที่ศูนย์ฯ สาคิตาเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้การกำกับดูแลของคณะพยาบาลศาสตร์ มข. ซึ่งมีนโยบายและแผนงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเด็กอย่างชัดเจน คณะฯ จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกด้าน ทั้งด้านปฏิบัติการดูแลเด็ก การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาศูนย์ฯ ทั้งด้านวิชาการ วิจัยและการบริการวิชาการ ทำให้การดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4) เด็กและผู้ปกครอง เด็กที่เข้ารับบริการ ปัจจุบันมีประมาณ 295 คน แบ่งเป็นกลุ่มเด็กเล็ก 6 คน เด็กกลาง 30 คน เด็กโต 124 คน เด็กเตรียมอนุบาล 135 คน การแบ่งสัดส่วนของเด็กต่อพื้นที่และต่อจำนวนผู้ดูแลเป็นไปตามมาตรฐานของศูนย์เด็กเล็กนอกระบบของ กรมอนามัย ทำให้การดูแลเด็กเป็นไปตามแผนงานการสร้างเสริมสุขภาพ เด็กได้รับการดูแลทั่วถึงและมีคุณภาพ ในส่วนผู้ปกครองมีการศึกษาตั้งแต่ระดับต่ำกว่าปริญญา

ตรี ถึงปริญญาเอก มีหลากหลายอาชีพ ทั้งบุคลากรภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะการเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการดูแลเด็กให้กับศูนย์ฯ เป็นอย่างดี

2.) ด้านกระบวนการ

2.1 มีแนวปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก ศูนย์ฯ สาคิตา มีเครื่องมือและแนวปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพเด็กทุกด้านอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ อาทิ แนวปฏิบัติด้านสุขภาพ ด้านโภชนาการ ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการ ด้านสุขภาพอนามัยช่องปาก การดูแลเด็กเมื่อเจ็บป่วย การควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ และการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ทำให้การดำเนินงานมีการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก มีการประสาน เชื่อมต่ออย่างเป็นระบบ

2.2 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง บุคลากรและชุมชน ศูนย์ฯ สาคิตา มีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน ในการพัฒนาสุขภาพเด็กอย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาความรู้ การปฐมนิเทศ การให้บริการ การบันทึกพฤติกรรมเด็ก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการของผู้ปกครอง การประเมินและร่วมส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการเด็ก การคัดกรองภาวะสุขภาพ การส่งเสริมโภชนาการ ทำให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลเด็กอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจในมาตรฐานการดูแล และให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี

2.3 มีการประเมินภาวะสุขภาพและ พัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือประเมิน ภาวะสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ แบบคัดกรองภาวะสุขภาพ แบบฟอร์มการเฝ้าระวังโรคติดเชื้อ แบบประเมินภาวะโภชนาการ แบบบันทึกการเจริญเติบโตของเด็ก แบบประเมินพัฒนาการ Denver 2 และ DSI รวมทั้งแบบคัดกรองเด็กออทิสติก ภายหลังการประเมินมีการพูดคุย และสื่อสารให้ผู้ปกครองรับทราบโดยตรงและทางสมุดประจำตัวเด็ก

2.4 การพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยง ศูนย์สาธิตฯ มีแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูพี่เลี้ยง มีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ จัดอบรมเดือนละครั้ง จัดประชุมวิชาการประจำปี พัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสุขภาพ การศึกษาดูงานมีการประเมินเพื่อการพัฒนา และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน นำไปสู่ความสำเร็จของงานการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก

2.5 การจัดการศึกษาการบริการวิชาการ และทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทางศูนย์ฯ เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษา ในการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมศูนย์ฯ มีการส่งเสริมทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสำหรับเด็กและบุคลากร อาทิ การจัดกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ วันพ่อ วันลอยกระทง ฯลฯ การให้บริการวิชาการด้านการดูแลเด็ก มีหลักสูตรสำหรับผู้ดูแลเด็ก ครูและผู้บริหาร เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในทุกระดับ ทั้งเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์เด็กในชุมชน

2.6 การวิจัยเพื่อพัฒนา ทางศูนย์ฯ ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัย มีการจัดหลักสูตรอบรมครูพี่เลี้ยงด้านการวิจัย การศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาคุณลักษณะของครูพี่เลี้ยง ปัญหาและความต้องการของผู้ปกครองเด็ก การควบคุมป้องกันการติดเชื้อในศูนย์ฯ การสร้างเสริมสุขภาพเด็กวัยต่างๆ¹³ และนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนางานการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก

3.) ด้านผลลัพธ์

3.1 ผลการประเมินพัฒนาการโดยรวม พบว่าเด็กมีพัฒนาการปกติและพัฒนาการก้าวหน้า

3.2 ผลการตรวจสุขภาพพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปกติ ส่วนน้อยพบปัญหา ฟันผุและมีน้ำมูก

3.3 งานบริการวิชาการ มีผู้มาศึกษาดูงานที่ศูนย์สาธิตฯ จากหน่วยงานต่างๆทั้งในประเทศ/ต่างประเทศ

3.4 ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา นักศึกษาได้เรียนรู้การเข้าถึงเด็กแต่ละวัย การสร้างสัมพันธภาพ การวางแผนการส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการ ถึงการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก การปรับพฤติกรรมเด็ก การส่งเสริมเด็กในการทำกิจวัตรประจำวัน และการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย และกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก

สำหรับอาจารย์ ได้เรียนรู้แนวทางการส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กรายบุคคล และรายการกลุ่ม กลไกการจัดการเพื่อให้ศูนย์ฯ มีมาตรฐานตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นที่หลากหลาย

3.5 นวัตกรรมและชุดกิจกรรม ตามที่นักศึกษาเข้ามาฝึกปฏิบัติงานทำให้ศูนย์ฯ มีการพัฒนาชุดกิจกรรมและนวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเสริมสุขภาพเด็ก อาทิ ชุดกิจกรรมหุ่นเชิด หุ่นมือ และ health for kids เป็นต้น

3.6 ความพึงพอใจของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กของศูนย์ฯ อยู่ในระดับดีถึงดีมาก และประเมินถึงความไว้วางใจ และให้การยอมรับการดูแลสุขภาพเด็กของศูนย์ฯ

สรุป

ผลจากการถอดบทเรียนศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็กสะท้อนการดำเนินงานของศูนย์ฯ เป็นไปได้ด้วยดี จากปัจจัยเกื้อหนุนทั้งด้านการบริหารจัดการความพร้อมของบุคลากร ความร่วมมือร่วมใจของทีมงานและผู้ปกครอง ตลอดจนการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนางาน และการสนับสนุนจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่งผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กตามหลักวิชาการ ผู้ปกครองเกิดความไว้วางใจและให้การยอมรับด้านการดูแลเด็ก อย่างไรก็ตาม ศูนย์ฯ ก็ยังต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นศูนย์ฯ เรียนรู้และผู้นำเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพเด็กให้กับศูนย์เด็กเล็กอื่นในชุมชนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ**ด้านการวิจัย**

1. ควรมีการพัฒนางานวิจัยการเสริมสร้างสุขภาพเด็กแต่ละวัย
2. พัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย
3. ศึกษาวิธีการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของศูนย์ฯ

ด้านการบริการ

1. นำข้อมูลจากการถอดบทเรียนที่ได้มาปรับใช้เพื่อพัฒนาการบริการดูแลเด็ก
2. เป็นศูนย์เรียนรู้การสร้างเสริมสุขภาพให้กับศูนย์เด็กเล็กอื่นในชุมชนและสังคม
3. เป็นผู้นำในการสร้างเครือข่าย มาตรฐานการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย
4. พัฒนาศูนย์พยาบาลในการดูแลสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย

ด้านการบริหาร

ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ วางระบบทั้งด้านกายภาพ โครงสร้าง สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยสุขภาพพัฒนาการการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก และการพัฒนาบุคลากร

ด้านการศึกษา

1. ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้สร้างหลักสูตรการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย
2. อาจารย์สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการเรียนการสอน

หนังสืออ้างอิง

1. นุสรา โชติชัย, ชลิตา ธนัฐธีรกุล, พิมภา สุตรา. การปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัย 1-3 ปี ที่มารดาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2551; 31(2): 9-20.
2. วนิตา ศรีพรหมษา, พิมภา สุตรา, จิราวรรณ แทนวัฒนกุล. ผลการเตรียมครอบครัวโดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรื่อง เพศศึกษาบุตรวัย 3-5 ปี. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2553; 33(2): 27-33.
3. พัชรี วรกิจพูนผล, พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น, กรกฏ เห็นแสงวิไล, อาทิตย์ พวงมะลิ. ผลของโปรแกรมอบรม เรื่อง การนวดทารกต่อความรู้การนวดของผู้ดูแลเด็ก. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2552; 32(3): 59-68.
4. Als H. Asynactive model of neonatal behavioral organization: framework for assessment of neurobehavioral development in the premature infant and parent in the neonatal intensive care environment. Phys Occup Ther Pediatr 1986; 6(324): 3-53.
5. ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ. พัฒนาการด้านกายของเด็กไทย: การเจริญเติบโตภาวะโภชนาการและสมรรถภาพทางกาย. หาดใหญ่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; 2547
6. กนิษฐา อรรถวาศัย, พนิษฐา พานิชชีวะกุล, ดารุณี จงอุดมการณ์, ลัดดา เหมาะสุวรรณ. รูปแบบการจัดการเพื่อการป้องกันภาวะน้ำหนักเกิน ภาวะอ้วน ในเด็กอายุ 3-5 ปี ของครอบครัวและชุมชน. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2553; 33(1): 1-9.
7. พูลสุข ศิริพูล, พิมภา สุตรา, ดารุณี จงอุดมการณ์, สุพัฒนา ศักดิษฐานนท์. การอบรมเลี้ยงดูวัยรุ่นในครอบครัวอีสาน. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2553; 33(4): 50-60.
8. บังอร เทพเทียน และปิยะฉัตร ตระกูลวงษ์. การดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2550; 5(3): 117-28.

9. พูลสุข ศิริพูล, แก้วกาญจน์ เสือรัมย์, นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา, จงกลณี ศรีจักรโคตร, ดวงพร หุ่นตระกูล, วินัดดา ทองปลิว. รูปแบบการจัดบริการของศูนย์สวัสดิการพัฒนเด็ก. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2549; 29(1): 11-23.
10. สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา. คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558): ระดับการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: บริษัทจุดทอง; 2554
11. คณะทำงานเพื่อสุขภาพคนไทย. รายงานสุขภาพคนไทย 2551 ฉบับโลกร้อนภัยคุกคามจากน้ำมือมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.); 2551
12. ศุภวัลย์ พลายน้อย. การวิจัยเพื่อปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้; กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา; 2547
13. ศูนย์สวัสดิการพัฒนเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น แผนปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ 2554. ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.